

LAPSIASIAVALTUUTETTU

SISÄASIAINMINISTERIÖ

24.06.2010

INRIKESMINISTERIET

LAUSUNTO

24.6.2010

LAPS/108/2009

Sisäasiainministeriölle

ASIA Lausuntopyyntö; Luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi kotouttamisen edistämisestä

VIITE SM024:00/2009

KESKEISET EHDOTUKSET

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi laiksi kotouttamisen edistämisestä ehdotetaan, että lain soveltamisen piiriin kuuluisivat kaikki Suomessa asuvat maahanmuuttajat. Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien osallistumista ja parantaa heidän tietouttaan julkisista palveluista ja suomalaisesta yhteiskunnasta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on myös kotouttamiskoulutuksen kehittäminen samoin kuin kotouttamisen vaikuttavuuden parantaminen liittämällä kotouttamisohjelmat osaksi kuntien talousarvion suunnittelua.

LAUSUNTO

Yleistä

Hallituksen esitys kotouttamislain kokonaisuudistukseksi noudattelee valtioneuvoston eduskunnalle aiemmin antaman kotouttamisselonteon linjauksia. Lapsiasiavaltuutettu antoi eduskunnan hallintovaliokunnalle lausunnon selonteosta 22.4.2009. Lausunnossa pidettiin kokonaisuudistusta tarpeellisena ja painotettiin koko perheen huomioimista kotouttamisen toimeenpanossa nykyisen lainsäädännön työmarkkina-aseman parantamiseen keskittyneen painotuksen sijasta. Lausunnossa korostettiin myös lapsen oikeuksia sekä lapsen asemaa koskevan yleisen perustiedon jakamista kaikille maahanmuuttajille.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että nyt käsillä olevassa luonnoksessa on sinänsä hyvin selostettu alaikäisten maahanmuuttajien erityistarpeet huomioiden myös maahanmuuttajaperheiden äitien asema ja merkitys lasten hyvinvoinnin kannalta. Pidän tärkeänä sitä, että lailla halutaan varmistaa kaikille maahanmuuttajille yleinen perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta heidän omalla kielellään. Itse lakiteksti vaatii kuitenkin vielä korjauksia ja täsmennyksiä, koska luonnos sisältää epäselviä ilmauksia ja jopa epä johdonmukaisuuksia.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on vaikuttaa siten, että lapsen oikeudet tulevat mahdollisimman täysimääräisesti huomioitua esim. lainsäädännössä. Työn pohjana on YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 59–60/1990). Yleissopimuksen 3(1) artiklan mukaan kaikissa lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta heidän omasta tai vanhempiensa taustasta tai omaisuuksista (2 artikla).

Artiklan 12 mukaan lapsella on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa ja nämä näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa hallinnollisissa toimissa.

Artiklan 30 mukaan vähemmistöryhmään kuuluvalta lapselta ei saa kieltää oikeutta nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Sopimus korostaa myös vanhempien ensisijaista kasvatustuuta sekä julkisen vallan velvollisuutta tukea vanhempia heidän tehtävässään. Lapsia tulee suojella kaikelta väkivallalta myös perhepiirissä.

Lapsella on oikeus koulutuksen ohella myös lepoon, leikkiin ja virkistykseen sekä taide- ja kulttuurielämään tutustumiseen (31 artikla).

Näiden periaatteiden käytännön toimeenpanon kannalta on tärkeä varmistaa kotoutumisen eri tilanteissa alaikäisten maahanmuuttajien mahdollisuudet osallistua ja kertoa mielipiteensä omasta tai perheensä kotouttamisohjelmasta sekä osallistua kunnan kotouttamisohjelman laatimiseen.

Koulutuksen oikeuden toteutumisen kannalta on tarpeen edistää kaikkien, myös teini-ikäisenä maahan tulevien nuorten perusopetusta oppivelvollisuusiän ylittämisen jälkeenkin. Koulutusmahdollisuuksien lisäksi kotoutumiseen tulee sisältyä mahdollisuuksia harrastustoimintaan sekä kaverisuhteiden solmimiseen. Samoin tärkeä on maahanmuuttajalasten mahdollisuus aktiiviseen kaksikielisyyteen eli oman äidinkielenä sekä suomen tai ruotsin kielen opiskeluun yhdenvertaisesti koko maassa.

Mikäli maahanmuuttajalapsi on ilman huoltajansa turvaa ja huolenpitoa, tulee häntä kohdella samalla tavoin kuin suomalaista vastaavassa asemassa olevaa lasta. Oleskeluluvan saaneella lapsella on oikeus lastensuojelun tukitoimiin ja lastensuojelun palveluihin samoilla edellytyksillä kuin kantaväestön lapsilla.

Arvioin seuraavassa tarkemmin kotouttamislakiehdotusta näiden periaatteiden valossa.

Lapsen edun periaate sekä lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

Luonnoksen 4 § 1 momentin 2. virkkeessä viitataan lapsen edun arvioinnissa lastensuojelulain (417/2007) soveltamiseen. On hyvä, että tätä yleisluontoista viittausta avataan yksityiskohtaisissa perusteluissa viittaamalla lastensuojelulain 4 ja 20 §:ään sekä hallituksen esitykseen 252/2006 vp lapsen toivomusten ja mielipiteiden selvittämisen osalta.

Toisaalta **lapsen edun periaate, lapsen kuuleminen sekä mielipiteiden selvittäminen ja huomioon ottaminen** eivät kuitenkaan muodosta luonnoksessa johdonmukaista kokonaisuutta. Lain perusteluissa on syytä määritellä näiden välistä suhdetta ja pykälää täsmentää. Lapsen etua arvioitaessa on aina otettava selvää lapsen omasta mielipiteestä lapsen iästä riippumatta. Lapsen etua arvioitaessa otetaan huomioon muitakin asioita. Siten lapsen edun mukainen päätös ei välttämättä ole lapsen mielipiteen mukainen. Poikkeaminen tulee kuitenkin perustella lapselle. Lapsen kuulemisella tarkoitetaan vuorostaan hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaista kuulemist¹.

Sekä 4 §:ssä (*Lain soveltaminen alaikäiseen*) että 15 §:ssä (*Alaikäisen kotoutumissuunnitelma*) tulisi olla selkeä velvollisuus huomioida lapsen etu sekä selvittää lapsen mielipide iästä riippumatta ja huomioida lapsen mielipiteet ja näkemykset sen mukaan kuin ikä ja kehitystaso edellyttävät. Nyt lakiluonnoksen 4 §:ssä käsitellään lasten osallistumista liian rajaavasti. Laissa tulisi noudattaa tältä osin lastensuojelulain linjauksia. Olisi tarpeen määritellä yleisemmin **kaiken ikäisten lasten oikeus osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin** (vrt. perustuslaki 6 § 3 mom ja lastensuojelulaki 20 §). Tämä vaikuttaminen voi koskeva esimerkiksi hänen perheensä kotoutumissuunnitelmaa ja alle 12 -vuotiaiden osalta myös heidän omaa kotoutumissuunnitelmaansa.

Sen jälkeen tulee säätää **lasten muodollisesta kuulemisesta häntä koskevissa ns. hallinnollisissa toimissa** (vrt. lastensuojelulaki 20 § 2 momentti). Tällainen toimi on esim. alaikäisen oma kotoutumissuunnitelma, joka laaditaan mm. ilman huoltajaa maahan tuleville alaikäisille turvapaikanhakijoille tai teini-ikäisenä maahan tuleville. Muita vastaavia toimia voivat olla sijoittaminen perheryhmäkotiin tai oikeus tukitoimeen.

Lapsen kuulemiseen ja mielipiteiden selvittämiseen kuuluu olennaisena osana, että lapsi saa asiassaan tietoa iän ja kehitystason mukaisesti ottaen huomioon hänen äidinkieltensä. Lapsen osallistumisen järjestelyissä

---

¹ Esim. lastensuojelulaki 20 § 1-2 momentti:

Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa.

tulee ottaa huomioon, että maahanmuuttajaperheiden kasvatuserinteiden näkökulmasta lapsen oma osallistuminen ja mielipiteen selvittäminen voi olla uusi asia. Maahanmuuttajaperheiden isä ja äitejä tulee valistaa myös tältä kannalta lapsen oikeuksista ja neuvoa heitä ymmärtämään lapsen mielipiteen selvittämisen merkitystä.

Poikkeamisesta lapsen kuulemiseen tehtäessä häntä koskevia hallintopäätöksiä tulee säätää lastensuojelulain 20 § 3 momentin mukaisesti. Nyt 4 § 2 momentissa esitetty muotoilu voi aiheuttaa tulkintaongelmia ja johtaa lapsen kuulemisen sivuuttamiseen. **Lapsiasiavaltuutettu esittää, että 4 § kuuluu seuraavasti:**

Sovellettaessa tätä lakia alle kahdeksantoistavuotiaaseen henkilöön, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä liittyvin seikkoihin. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään lapsen edun arvioimisesta.

Tätä lakia toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa asiassa. Lapsen mielipiteiden selvittämisen ja kuulemisen tulee tapahtua hänelle ymmärrettävällä kielellä.

Lapsen mielipide voidaan jättää selvittämättä vain, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos se on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

30 § Kunnan kotouttamisohjelma

31 § Kunnan kotouttamisohjelman sisältö

On hyvä, että luonnoksessa painotetaan maahanmuuttajien kuulemista kotouttamisohjelmien laatimisessa. Samoin on aiheellista, että erikseen veloitetaan huomioimaan suunnitelmassa lasten ja nuorten kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten vaikuttamismahdollisuuksista ei kuitenkaan ole erikseen todettu, mitä voidaan pitää puutteena.

Perusteluissa tuli viitata myös nuorisolaki 8 §:ään joka velvoittaa kuntia ottamaan selvää nuorten mielipiteistä heitä koskevia asioita päätettäessä. Myös alaikäisellä maahanmuuttajalla, lapsella ja nuorella, on oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kotikunnassa kehitystään vastaavasti (perustuslaki 6 § ja nuorisolaki 8 §). Näin ollen myös lasten ja nuorten mielipiteitä tulee paikallisesti selvittää kotouttamisohjelmien laadinnan perustaksi. Lausunnon pyytäminen tai kuulemistilaisuuden järjestäminen pelkästään aikuisille ei ole tältä osin riittävää, vaan tulee huomioida myös ne foorumit, joiden kautta lapset ja nuoret tavoitetaan, esim. koulut ja sähköiset kanavat.

7 § *Maahanmuuttajille annettava perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta*
16 § *Perheen kotoutumissuunnitelma*
15 § *Alaikäisen kotoutumissuunnitelma.*

Esityksen mukaan alaikäiselle tulee tehdä kotoutumissuunnitelma tarvittaessa. Erityisryhmiin kuuluvat lapset, joita perusteluissa mainitaan, voivat olla myös lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tulee aina laatia asiakassuunnitelma. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö on tärkeää, jotta järjestelmästä ei muodostu lapsen, nuoren ja perheen kannalta sekava ja päällekkäinen. Ongelmana on palvelujärjestelmän sektoroituneisuus. Onkin **tarpeen vielä määrittellä, kuka on lapsen ja nuoren kotikunnassa ja kuntapalveluissa kotouttamisprosessin poikkihallinnollisesta yhteistyöstä ja toimenpiteiden yhteensovituksesta vastaava taho.**

Nyt lakiesityksessä puhutaan yleisesti kunnan ja ELY-keskuksen välisestä koordinaatiosta, mutta kuntatason vastuutaho jää epäselväksi. Kuntia tulisi velvoittaa määrittelemään yhteistyön koordinoititaho etenkin lasten ja nuorten osalta. Tähän liittyy myös myöhemmin lausunnossa selostettu kuntien monialainen nuorisotyö, johon uudessa nuorisolaissa veloitetaan.

Viranomaisyhteistyön lisäksi on tärkeää **tukea vanhempien ja koulun välistä yhteistyötä**, joka edesauttaisi vanhempia ymmärtämään koulutuksen tärkeyden ja koulujärjestelmän periaatteet. Esityksen perusteluissa tulee vahvemmin korostaa koulun ja kodin kasvatuskumppanuutta osana onnistunutta kotoutumista. Omana erityisryhmänään ja tuen on tärkeä muistaa myös oppimisvaikeuksista kärsivät lapset, jotka ovat muuttaneet maahan esim. yläkouluiässä.

Lapsen ja nuoren **kotoutumissuunnitelman tulee sisältää koulutuksen ohella myös harrastuksia ja vapaa-ajan toimintaa edistävät toimet.** Sekä palveluiden tuottajien yhteistyö että harrastusten ja vapaa-ajan toiminnan merkitys tulisi näkyä nykyistä paremmin HE:n sivuilla 41–42, joissa selostetaan kotoutumista lasten ja nuorten näkökulmasta.

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa ehdotusta, jonka mukaan on mahdollista laatia kotoutumissuunnitelma koko perheelle. Esityksen 7 §:ssä myös todetaan, että kaikkien maahanmuuttajien tulee saada tietoa Suomen perhe- ja lapsilainsäädännöstä. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että **tiedon saaminen tulee varmistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mieluummin heti maahantulon jälkeen.**

Lain perusteluissa ei ole myöskään tarpeeksi tunnistettu tarvetta kehittää **viranomaisten kykyä tunnistaa maahanmuuttajaperheissä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä tapoja puuttua väkivaltaan** sen havaitessaan tai sitä epäillessään. Perusteluissa on todettu (esim. s. 41) naiseen kohdistuvan väkivallan tunnistaminen ja ehkäiseminen. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten osalta heihin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen ja ehkäiseminen tulee myös asettaa yhtä lailla tavoitteeksi. Lapsiin kohdistuva väkivalta on kaikkein yleisintä lähisuhdeväkivaltaa, johon voivat syyllistyä sekä miehet että naiset.

Pelkkä tietopaketin jakaminen ei ole kuitenkaan riittävää. Ihmisoikeusnäkökulman sisällyttäminen kotouttamiseen tulee olla jatkuva prosessi, joka tulee esille eri palveluissa (varhaiskasvatus, neuvola, perusopetus, nuorisotyö). Tähän liittyvät lasten kasvatuksen erityiset haasteet maahanmuuttajaperheissä.

Kotouttamisohjelmiin ja -suunnitelmiin tulee sisällyttää sekä maahanmuuttajalapsille että heidän vanhemmilleen annettavaa ihmisoikeuskasvatusta sekä perustiedot myös lapsen oikeuksista ja asemasta Suomessa. Muutoin on riskinä, että kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja palveluiden sisältö ei vastaa lain tavoitteita. On myös huomioitava, että lapsen oikeuksia koskevan tiedon jakamisen tulee tapahtua maahanmuuttajalle ymmärrettävällä kielellä. Ihmisoikeuskasvatus tulee lisätä kotoutumissuunnitelmaa koskevan 11 §:n perusteluihin sekä 11 § 2 momenttiin seuraavasti:

Suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi kotoutumissuunnitelma voi sisältää maahanmuuttajan oman kielen ja yhteiskuntaan perehdyttävää opetusta, ihmisoikeuskasvatusta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävää opetusta, kotoutumiskoulutusta, työvoimakoulutusta ja muita kotoutumista yksilöllisesti edistäviä toimenpiteitä.

Lasten kasvatukseen liittyvät erityiset haasteet

Maahanmuuttajan kotoutuminen on pitkäaikainen prosessi, jossa opitaan kokonaan uusi elämäntapa (mm. ruoka, vaatetus, kieli ja perhesuhteet). Tutkimusten mukaan ihminen luopuu vieraassa kulttuurissa viimeiseksi lasten kasvatuksen tavoista ja periaatteista.

Suomessa asuu maahanmuuttajaperheitä, jotka näennäisesti toimivat suomalaisen yhteiskunnan normien mukaan vaikka he tosiasiallisesti soveltavat lasten kasvatuksessa vanhoja kulttuurisidonnaisia normejaan, joista osa on Suomen lain ja lapsen oikeuksien vastaisia (mm. lapsiin kohdistuva väkivalta, kuritusväkivalta, tyttöjen ympärileikkaukset, sovitut avioliitot, poikien asettaminen perheenpään rooliin ja tyttöjen kodin ulkopuolisen liikkumisen rajoittaminen).

Myös suomalaisten viranomaisten tulee olla näistä ongelmista tietoisia ja toimia aktiivisesti näiden ehkäisemiseksi. Suurin osa maahanmuuttajista tulee maista, joissa Suomen tapaan ei ole esimerkiksi kielletty lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa. Pelkkä tiedon jakaminen ei riitä, vaan perheiden on tärkeä saada myös ohjausta ja tukea myönteiseen kasvatukseen ja rajojen asettamiseen lapsille ilman väkivaltaa. Nämä tukitoimet voisivat sisältyä esim. koko perheen kotouttamissuunnitelmaan.

Lausunnon liitteenä on vuonna 2008 tehdyn ns. lapsiuhritutkimuksen² aineistosta laadittu erillisanalyysi maahanmuuttajalasten Suomessa kokemasta kuritusväkivallasta. Tämä on laadittu sosiaali- ja terveysministeriön asettaman kuritusväkivallan vastaista toimenpideohjelmalla laativan työryhmän käyttöön. Työryhmän ehdotukset valmistuvat elokuussa 2010. Tutkimuksen perusteella on kuitenkin selvää, että maahanmuuttajalapset kohtaavat enemmän kuritusväkivaltaa kotonaan kuin kantasuomalaiset lapset. Tästä syystä on perusteltua kohdentaa erityisiä toimenpiteitä juuri maahanmuuttajaperheisiin lapsiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

Lasten ja nuorten palveluiden monialainen yhteistyö kotoutumisessa ja nuorisolain muutokset

Jo edellä korostettiin palveluiden monialaisen yhteistyön tärkeyttä kotoutuvien lasten ja nuorten näkökulmasta. Kotouttamisen yhteistyötahona on tarpeen muistaa sosiaali-, terveys- ja koulupalveluiden ohella myös kuntien nuorisotyö ja vapaa-ajan palvelut.

Maahanmuuttajanuorten yksilöllisen ohjaus- ja neuvontapalvelun järjestämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn kannalta perusteluissa on tarpeen huomioida myös nuorisolakiin äskettäin tehdyt muutokset, jotka koskevat monialaista yhteistyötä sekä ns. etsivää nuorisotyötä kunnissa (HE 1/2010 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi nuorisolain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta; SiVM 5/2010 vp). Muutokset helpottavat myös maahanmuuttajanuorten tarvitsemien palveluiden järjestämistä peruspalveluiden piirissä.

Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluisivat nuorten kannalta keskeisimmät toimialat. Mukana olisivat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Etsivän nuorisotyön tavoitteena on löytää palveluiden tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Lakiin on lisätty myös säännökset tilanteista, joissa salassapitosäännösten estämättä tiettyjen viranomaisten tulisi luovuttaa etsivälle nuorisotyölle nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren tavoittamista varten, jotta nuorelle voitaisiin tarjota varhaista tukea. Tilanteet voivat koskea esimerkiksi perus- tai ammattikoulutuksen keskeyttämistä tai sitä, että nuori on jäänyt perusopetuksen jälkeen ilman jatkokoulutuspaikkaa.

---

² Ellonen - Kääriäinen - Salmi - Sariola: *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta.* Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008.

32 § Maahanmuuttajien perheryhmäkoti
47 § Erillisten kustannusten korvaaminen

Yksin ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten kotoutumista haittaa se, että valtio ei korvaa kunnille 18 vuotta täyttäneen nuoren jälkihuollon kustannuksia. Tämä hidastaa kotikunnan löytymistä vastaanottokeskukseen sijoituksen jälkeen. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi kotouttamiselonteosta antamassaan mietinnössä, että nämä alaikäiset tulisi rinnastaa lastensuojelun piirissä oleviin lapsiin ja heidän jälkihuoltonsa korvata kunnille 21 ikävuoteen asti. Tätä ei lakiin ole sisällytetty. **Lapsiasiavaltuutettu esittää, että lakiehdotuksen 47 § 2 momentti kohta 3 muutetaan kuulumaan seuraavasti:**

2) alaikäisen ilman huoltajaa saapuneen henkilön sijoittamisesta perheryhmäkotiin sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 21 vuotta;

Edellä mainittuun liittyen perheryhmäkodissa asumisen tulisi olla mahdollista siihen saakka, kunnes nuori täyttää 21 vuotta (32 § 2 momentti jälkimmäinen virke).

Perhesijoitukset osaksi maahanmuuttajalasten ja nuorten kotoutumista

Lakiesitys sisältää uuden säännöksen (32 §) maahanmuuttajien perheryhmäkodeista. Näihin sijoitettaisiin yksin maahan tulleita, oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijalapsia ja nuoria. Olisi myönteistä, jos tältä osin sovellettaisiin lastensuojelulain periaatteita henkilöstömitoituksessa sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa. Ei kuitenkaan ole riittävää, että lastensuojelulakiin viitataan vain perusteluissa, vaan viittaus tulee lisätä lakitekstiin. Myös valvonnan osalta tulisi soveltaa lastensuojelulain periaatteita ja tästä tulee erikseen säätää. Perheryhmäkodeissa asuvilla lapsilla ja nuorilla tulee myös olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Lastensuojelussa tavoitteena on laitossijoitusten vähentäminen ja perhesijoitusten lisääminen. Syynä tähän on, että pitkäaikainen laitossijoitus on lapsen tulevaisuuden kannalta aina riski. Hän ei saa kokemusta normaalista perhe-elämästä eikä laitos voi turvata kodin tapaan kiintymyssuhteiden jatkuvuutta. Nykyisen hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti perhehoitolakia ollaan uudistamassa perhehoidon edistämiseksi.

Laissa tuleekin säätää myös yksin maahan tulevien alaikäisten oikeudesta tuettuun perhesijoitukseen. Kuntien perheryhmäkotien ohella tulee kehittää lastensuojelulain periaattein ns. vahvasti tuettua perhesijoitusta yksin maahan tulevien turvapaikanhakijalasten tarpeisiin. Kuntien tulee voida saada korvausta myös silloin, kun he järjestävät vailla huoltajaa maahan saapuneiden lasten kotoutumisen ja hoivan perhesijoituksena. Lapsiasiavaltuutettu vielä tässä yhteydessä korostaa,

että oleskeluluvan saaneisiin maahanmuuttajalapsiin tulee soveltaa lastensuojelulakia samoin perustein kuin kantaväestön lapsiin. Lapsiasiavaltuutetun työn tukena toimiva lapsiasianeuvottelukunta on antanut kuluvan vuoden keväällä asiaan liittyvän kannanoton (www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/view/1488936).

Muita huomioita

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä "Osallisena Suomessa" -kokeilua ja sitä, että maahanmuuttajalapsille ja -nuorille on oma "kotoutumispolku". Kuten yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, tarkoitus on myös edistää maahanmuuttajaperheiden äitien osallistumista koulutukseen. Tätä tukevat myös 68 § 2 momentin säännökset.

Mahdollisuus poiketa kotoutumiskoulutuksen hankintaa koskevista säännöksistä (68 §) tukee mahdollisuutta järjestää maahanmuuttajanuorten tarpeisiin räätälöityä koulutusta, esim. työpajamuotoisia menetelmiä käyttävää opetusta.

Jyväskylässä 24.6.2010

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Lakimies

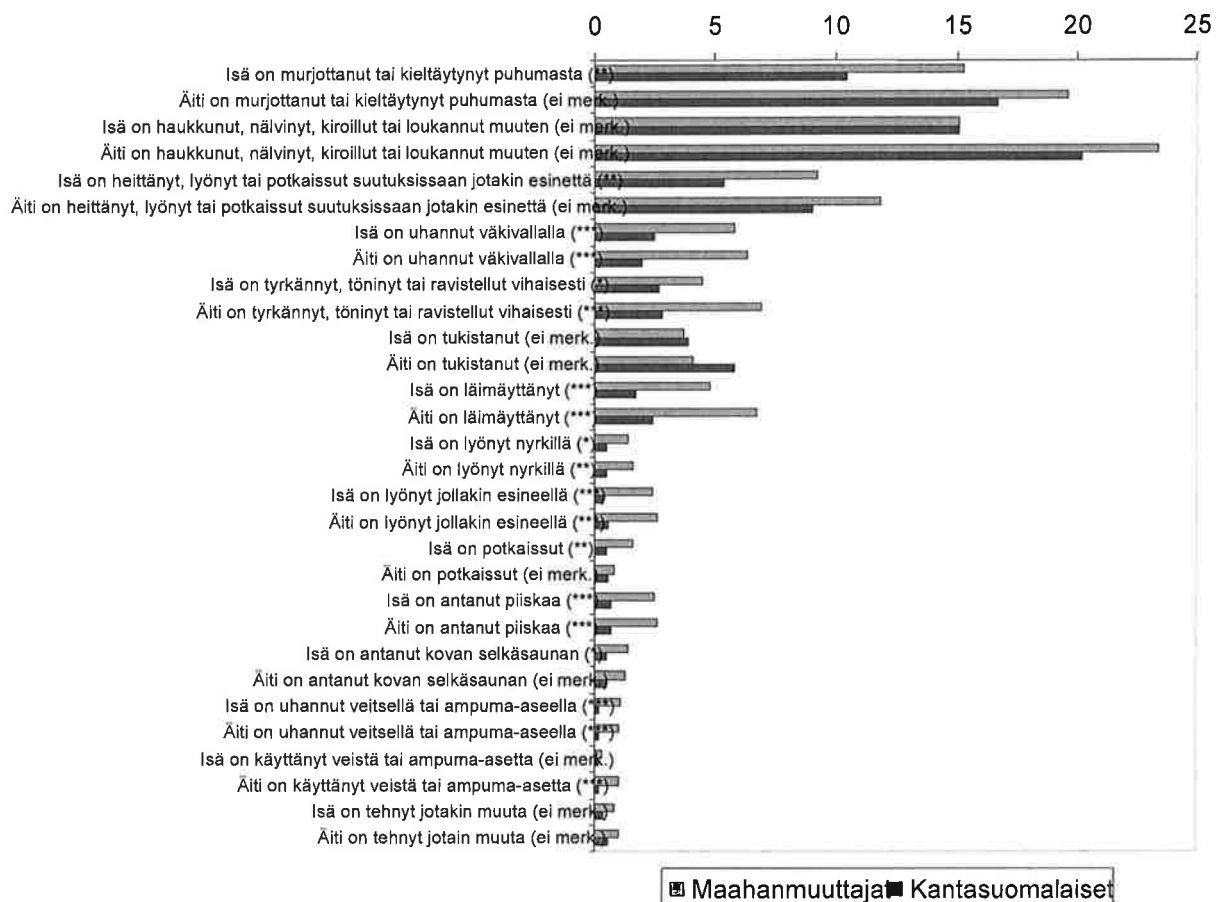
Liite: Maahanmuuttajalasten kokemukset kuritusväkivallasta Suomessa vuoden 2008 ns. lapsiuhritutkimuksen aineiston perusteella

Maahanmuuttajalasten kokemukset kuritusväkivallasta
(kirjoittaja Juha Kääriäinen/Poliisiammattikorkeakoulu)

Suomalaisten asenteet kuritusväkivaltaa kohtaan ovat muuttuneet entistä kielteisemmiksi viimeisten parin vuosikymmenen aikana. Maahanmuuttajien asenteet kuritusväkivaltaan voivat kuitenkin poiketa muiden suomalaisten asenteista, sillä lasten ruumiillinen kurittaminen on Pohjoismaissa ollut pidempään tuomittavaa kuin useimmissa muissa maissa. Toisaalta eroja löytyy myös maahanmuuttajaryhmien välillä. Suomessa ei ole tiettävästi tehty väestötutkimuksia eri maahanmuuttajaryhmien kasvatuserästä.

Vuonna 2008 toteutetussa lapsiuhritutkimuksessa kerättiin lasten kokemuksia heidän vanhempiansa tekemästä väkivallasta. Asetetuissa kysymyksissä ei tarkasteltu tekojen motiiveja, vaan kysyttiin konkreettisesti henkisen ja fyysisen väkivallan kokemuksista. Taustatietoina kysyttiin myös mm. lasten ja heidän vanhempiansa syntymämaa.

Näiden tietojen perusteella voimme vertailla ja tehdä päätelmiä maahanmuuttajataustaisten ja muiden suomalaislasten kuritusväkivaltakokemuksista. Tarkasteltavien ryhmien muodostaminen, muut tutkimuksen asetelmaan liittyvät tekijät sekä tulokset on kuvattu tarkemmin toisaalla (Kääriäinen, Ellonen, Sariola & Peutere 2010). Kuritusväkivaltaa koskevat havainnot on esitetty seuraavassa kuviossa:

Kokemukset isän ja äidin tekemästä väkivallasta vastaamista edeltäneiden 12 kuukauden aikana (%) maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten ryhmässä. (Lähde: Kääriäinen ym. 2010).

Tuloksena saamme, että lievimpiä psyykkisen väkivallan muotoja lukuun ottamatta maahanmuuttajataustaisiin lapsiin kohdistuu enemmän sekä äidin että isän taholta tulevaa väkivaltaa kuin vertailuryhmän lapsiin. Tilastollisesti erittäin merkitsevät erot vertailtavien ryhmien välillä ovat mm. isän ja äidin uhkailuissa, isän ja äidin läimäytyksissä sekä isän ja äidin esineillä lyömisessä, piiskaamisessa ja aseilla uhkailuissa. Viimemainittujen tekemuotojen kohdalla on tietysti muistettava, että teot ovat harvinaisia molemmissa ryhmässä. Tulos näyttää joka tapauksessa selvältä: maahanmuuttajataustaiset lapset kokevat Suomessa enemmän kuritusväkivaltaa kotonaan kuin kantasuomalaiset lapset. Aineiston pienuus ei anna mahdollisuutta tehdä luotettavasti vertailuja eri maahanmuuttajaryhmien välillä.

